ZÁCHRANA ŽIDŮ

Původ materiálu
Greplová Světlana
Pořadí v lekci
36

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 118:,7 Hospodin je při mně, mezi mými pomocníky, spatřím pád těch, kdo mě nenávidí.

LITURGICKÉ ČTENÍ

Est 5,1-5

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti:

- **charakteristika příběhu královny Ester** - viz předchozí úloha. Přečtěte si poznámky k prvnímu dílu vyprávění o Ester, mnohé se týká i druhé poloviny příběhu.

- **rozvrh probíraných textů** vynechává zesměšnění Hamana (kap. 6) a obranné akce židů proti nachystaným iniciátorům pogromu (9,1-19). Historku z 6. kapitoly doporučujeme zařadit i ve vyprávění pro mladší děti, 9. kapitolu pro starší.

- **třetího dne** - (5,1) “třetí den” je v biblických vyprávěních bod obratu. Teprve “třetího dne” se ukáže, jak to vlastně všechno je - z Božího pohledu. Co mělo cenu a budoucnost, a co ne. Obrat a jeho kontext je dokladem, že příběh Ester je protkán narážkami na základní biblická zvěstná témata, nenápadně, avšak účinně a tvořivě dotažená do rozhodování všedního dne, ve sféře moci, politiky atd.

- **získala jeho přízeň** - (5,2n) obrat vyjadřuje, že Ester byla královu rozhodnutí vydána na milost a nemilost. Až do této chvíle by mělo být napínavé, jak to vlastně dopadne.

- **historka v mezičase** - 6. kapitola představuje “skrytý obrat”. Ještě všechno běží při starém, hrozí genocida podle Hamanem iniciovaného výnosu, ale Hamanovo postavení se začíná otřásat. Zesměšnění strůjce smrtonosné intriky je završeno výrokem jeho ženy, který podtrhuje zvláštní úlohu vyvoleného lidu (srv. např. Ž 2).

- **"zákon perský a médský"** (8,8b)svazuje krále tak, že nemůže zrušit svůj přecházející výrok. Nanejvýš může proti němu postavit jiný, jehož prostřednictvím se mohou židé hájit, ale konfrontaci a krizi již nelze předejít. Příběh je mimo jiné také svědectvím o tom, jaké poměry se rozhostí tam, kde právním řádem je neodvolatelné slovo centralistické autority.

- **ustanovení svátku púrím**. Předvečer svátku se čte oddíl z Gn 32-34 o setkání Jákoba s Ezauem (smíření), v den slavnosti se čte kniha Ester. Slavnosti předchází půst a lidé se navzájem obdarovávají. "I chudým jsou dávány dary (Est 9,22.26). Zbytek slavnosti se tráví vesele za zpěvů a radovánek. Mužové se oblékají do ženských šatů, ženy do mužských; na střechách byly stavěny šibenice a na nich věšena vycpaná podoba Hamanova, jež byla nakonec spálena." (BS-N, s.765). Jaký význam má taková slavnost právě u národa pronásledovaného neustálými pogromy, je do značné míry pochopitelné (viz úskalí, pomsta).

- svátek púrím je ustanoven jako **připomínka** - rozpomenutí a zpřítomnění - skutečnosti, že navzdor příznivému Hamanovu losu se uplatnila riskantní odvaha Ester, která umožnila záchranu. (9,24-26) Tak se svátek stává radostnou oslavou vyváznutí a zároveň spoluutváří víru, která nepodléhá osudově nepříznivým okolnostem, poměrům, rozhodnutím či režimům.

2. úskalí textu:

- ***pomsta***(9,5nn) není předně popisem historické události, ale příběh vyjadřuje zkušenost, že touha po pomstě dříme v každém společenství - i v tom, které mnohokrát uslyšelo, že má milovat nepřátele a pomstu přenechat Pánu.

Oddílu 9,1-19 nemusíme ovšem jen rozumět jako svědectvím o pomstě. Lze ho chápat jako svého druhu “naději na konečné vítězství, vymaněnou z eschatologických souřadnic”. Zachycuje naději, že nepřátelé Božího lidu, hledící využít mocenských konstelací k pogromům, budou vposledu všichni vyhlazeni.

I když nesouhlasíme s tímto násilným vyústěním, nemůžeme přehlížet, že vždycky znova se v dějinách vyskytne mnoho takových, kdo zneužijí situace pronásledovaných a bitých, aby se na jejich účet nestydatě obohatili. A nejsme-li přímo v situaci jejich obětí, nemůžeme z pozice “nezúčastněného pozorovatele” vyhlašovat odpuštění a smíření. Takto o lásce k nepřátelům nemluví ani Ježíš v Kázání na hoře.

3.

Děti mají projít bludištěm (například každou cestu vyznačit jinou barvou), aby poznaly, kdo nakonec k čemu došel. Pustíte-li se do toho s dětmi před vyprávěním, můžete se jich ptát, co si myslí, že může ono bludiště znamenat. Vyprávěním pak na tuto otázku sami odpovídáte. Zařadíte-li zpracování obrázku až po výkladu, ptejte se jich, proč asi, když už výsledek znají, procházejí ještě takovým bludištěm. Významné je nejen uvědomit si výsledek, ale právě to, že předem nebyl jasný, že je vždycky otázkou důvěry.

4. pomůcky:

- obrázek krále, soudce, zákonodárců

- obraz vysoko postavené dámy

- obraz genocidy

- některý z obrazů posledního soudu (jsou tam jen zachránění nebo i odsouzení?)

- ilustrace k svátkům púrím

5. motivační uvedení do příběhu:

Znáte příběh, kde se hlavní hrdina dostal do ohrožení života v podobném postavení jako Ester?

Připomeňte dětem, že Ester není žádná “Lara Croftová”, vybavená ke každodenním zápasům s ohrožením života - spíše “křehká topmodelka” v královském postavení, kterou původně vůbec nenapadlo, že by musela nasadit vlastní kůži

Kdo vytváří zákony? Kontroluje ho někdo? Může být v naší zemi přijat zákon, který by nějakou skupinu lidí odsoudil do podřadné role (kvůli náboženství, způsobu života, vzhledu, jazyku, názorům...)? Co tomu brání?

Rozhovor na toto téma umožní odlišit centralizované poměry z příběhu Ester s naší tvorbou zákonů, kdy existují mnohé pojistky a instituce (Listina práv a svobod, senát, Ústavní soud), které brání tomu, aby se ze zákona stal nástroj ponížení, segregace nebo dokonce genocidy.

6. osnovy vyprávění:

a) poznámka a osnova pro mladší a střední školní věk:

S mladšími dětmi můžete zvolit první motivaci, která připomene, kdo je Ester, s jakou výzvou se musí potýkat a jak je na ni vybavena. Součástí vyprávění může být i rozhovor o “osamělých bojovnicích víry” (Rachab, Rút aj.), jejichž víru SZ vyzdvihuje.

Motivace pro starší děti chce upozornit na nebezpečnou povahu “perského a médského zákona”, který nelze navzdor jeho naprosté škodlivosti zrušit, jen kompenzovat.

Osnova je společná, při vyprávění mladším dětem můžete vypustit bod VI.

I. Motivace

II. Král dal Ester milost a přijal ji a vyslyšel její pozvání

III. Jak Haman musel vychválit Mordokaje

IV. Hostina u Ester a její prosba; odhalení Hamana

V. Král dovoluje Mordokajovi napsat výnos na obranu židů

VI. Výpady proti nachystaným protivníkům

VII. Co všechno připomínají svátky púrím

VYPRÁVĚNÍ

I. ÚVOD - OPAKOVÁNÍ

Na flanel nebo magnetickou tabuli umístěte postavu Ester a naznačte několik dílků - dlaždic nebo schodů - podle toho kolik máte otázek, a řekněte dětem: „S každou zodpovězenou otázkou dodáte Ester trošku odvahy na její cestě ke králi. Jak asi toto setkání dopadne?“ (Můžete dovolit hledat odpovědi v Bibli.)

Proč král hledal novou královnu? Jak se Mordokaj dostal do královských kronik? Proč Haman nenáviděl Mordokaje? Jak se chtěl Haman pomstít? Jak se zachoval král Achašveróš? Co dělali Ester i ostatní židé v Šúšanu, než šla Ester ke králi? Proč se Ester bála jít ke králi? Proč se nakonec rozhodla jít?

II. Ester před králem

Tři dny se Ester i všichni židé v Šúšanu postili, tři dny si Ester vyprošovala na Pánu Bohu odvahu. Třetího dne si oblékla královské roucho. A teď kráčí přes vnitřní nádvoří králova domu. Srdce jí tluče, nohy se jí chvějí, kolena se podlamují, ale jde. Buď zahyne jako první a po ní i její lid, anebo svůj lid zachrání. Projeví jí král přízeň? Vztáhne k ní zlaté žezlo? Všecko záleží jenom na králově libovůli. Nebo ne? Odmalička přece slýchala o tom, jak Hospodin zachraňoval svůj lid. A ona věří, že on i dnes zachraňuje ty, kdo mu důvěřují.

Král sedí na trůnu naproti vchodu do domu. A zlaté žezlo, které drží v ruce… vztahuje k Ester! „Královno Ester, co bys ráda? Až do poloviny království ti dám“. Ale Ester ještě nemá odvahu prosit za svůj lid. Jestli se král bude rozhodovat mezi ní a svým oblíbencem Hamanem, není jisté, jak to dopadne. Ester to ví, a tak žádá: „Prosím, přijďte s Hamanem dnes ke mně na hostinu, kterou jsem vám připravila“. A král s Hamanem přijde. Na té hostině se král znovu ptá: „Co bys chtěla?“ Ester znovu žádá: „Přijďte ke mně na hostinu i zítra.“ Teprve zítra králi řekne, co jí skutečně leží na srdci. – Mezitím se však stanou dvě věci; obě se týkají Mordokaje i Hamana..

Haman vyrostl málem až do nebe. Vypočítává svým oblíbencům, jak ho král povýšil; dokonce už i královna nezve na hostinu nikoho jiného než krále a jeho. Jenom ten Mordokaj, ten mu pije krev. Nepokloní se před ním a nepokloní. Ještě pár měsíců bude trvat, než bude on i všichni židé vyvražděni. Hamanův vztek je však tak velký, že nechce čekat a rozhode se zlikvidovat Mordokaje hned. A tak dá postavit u svého domu kůl pětadvacet metrů vysoký. Už zítra na něm bude Mordokaj viset, jen co si Haman vyžádá králův souhlas.

III. pocta mordokajovi

Jenže mezitím dojde k něčemu, s čím Haman nepočítal: tu noc král nemohl spát. A židé, kteří překládali svoji Bibli do řečtiny, se nebáli říct – byl to Hospodin, kdo nedopřál králi spánek. A tak si král nechal přinést královské kroniky. A pak četl, četl, četl… a teď ho něco zaujalo: Tady je zapsáno, že nějaký Mordokaj mu při jednom spiknutí zachránil život. A ptá se: „Jak byl odměněn?“ „No…, nijak…“

Ale to už je ráno a na nádvoří netrpělivě přešlapuje Haman. Spěchá za králem vyprosit si, aby mohl Mordokaje pověsit na kůl. Dřív ovšem, než stihl promluvit, se ho král ptá: „Řekni, co mám udělat muži, kterého bych chtěl poctít?“ No - koho by chtěl král poctít? Přece mě! A tak si Haman vymýšlí a vymýšlí. Královské roucho a královské koně a všecky možné královské pocty. V duchu se už vidí, jak projíždí městem a jak mu všichni provolávají slávu! Jaké však bylo jeho zděšení, když král řekne: „Tak to všecko udělej Mordokajovi, který sedí v královské bráně! Přesně tak, jak jsi to povídal! A na nic nezapomeň!“

Ó to bylo pro Hamana ponižující! Místo toho, aby mohl Mordokaje pověsil na kůl, má mu prokazovat královskou čest! Nepočítal s tím, že Hospodin zachraňuje ty, kdo mu důvěřují.

IV. hamanův pád

Ale to už je třetí den a začíná druhá hostina u Ester. Král ji znovu vybízí: „Řekni své přání!“ A tak je Ester vysloví: „Chceš-li, daruj mi můj život. A také můj lid. Byli jsme prodáni, já i můj lid, aby nás zahubili.“ „Cože? Tvůj život a tvůj lid? Kdo by se odvážil ublížit tobě a tvému lidu?“ „Tím naším nepřítelem je tvůj oblíbenec Haman.“ Haman? Moje pravá ruka? Ten, kterému důvěřuji tak, že jsem mu svěřil svůj pečetní prsten a s ním i svou moc? Rozhořčený král vstal od stolu a odešel do zahrady.

Jak to dopadne? Uvěří král Ester, anebo se přikloní ke svému rádci? Haman tuší, že jeho sláva končí. Vrhá se královně k nohám, chce prosit o milost. V té chvíli se král vrátil, a když to spatřil, strašně se rozzlobil. Haman je pro něho mrtev. Skončí na kůlu, který sám postavil pro Mordokaje.

Haman krále zklamal. Ale Mordokajovi, tomu může důvěřovat. Už jednou mu přece zachránil život. Svěřuje mu tedy svůj pečetní prsten - a s ním i svou moc.

V. králova milost židům

Původce toho hrozného plánu proti židům už není. Ale královské výnosy jsou všude po celé zemi. A stále platí. Jsou na nich královské pečetě. Staly se zákonem.

A tak Ester – nepozvána – znovu přichází ke králi, padá mu k nohám a prosí: „Odvrať, prosím, tu hrozící pohromu!“ Jenže zákon médský a perský nemůže vzít zpět nikdo. Dokonce ani sám král ne. Není tedy nakonec všecko zbytečné? Král rozhodne takto: Zákon zrušit nejde. Ale můžete židům napsat, jak si mají počínat, a můžete to potvrdit královskou pečetí.

Mordokaj tedy přikázal napsat nové dopisy. Poslal je po jízdních poslech na nejrychlejších koních všem 127 krajinám říše od Indie až po Nubii. Židé se zaradovali: chystané pohromě sice nejde zabránit, ale král nám dovoluje se bránit! Smíme se shromáždit a bojovat proti svým nepřátelům! Židé oslavovali, jako kdyby už dosáhli vítězství. Teď už nepochybují, že Hospodin zachraňuje ty, kdo mu důvěřují. Mnozí lidé se přidali na stranu židů. Někteří dokonce zatoužili patřit k lidu, který byl na pohled tak bezmocný, ale má tak mocného a věrného Boha.

VI. pomsta nad nepřáteli

Nastal den, určený Hamanovým losem. Vypukl boj mezi židy a jejich protivníky... Jak asi dopadne? Židů je jen hrstka… Přesto nepochybují, že Hospodin zachraňuje ty, kdo mu důvěřují.

Možná i ve tvém životě je něco, čeho se bojíš. Něco, z čeho máš strach… I ty smíš důvěřovat Pánu Bohu! I ty si smíš od něho v modlitbách vyprošovat odvahu. On i tebe chce zachránit… Ale nezapomeň – našim největším nepřítelem jsou zlé myšlenky, které nás nutí říkat a dělat špatné věci, ubližovat druhým a myslet jen na sebe. Proti tomu máme především bojovat! A především od toho nás chce Bůh zachránit.

Jak to tehdy dopadlo? Židé se tedy shromáždili, jak povoloval nový královský výnos. Bojovali proti těm, kteří je nenáviděli. A bylo to zase jako za dávných časů, když Hospodin bojoval za svůj lid. Židé své protivníky porazili. Hospodin skutečně zachraňuje ty, kdo mu důvěřují! zastává se slabých a ukřivděných…

VII. svátky pÚrím

Dalšího dne si židé konečně mohli vydechnout. Teď jim nastaly pravé dny pokoje. Radovali se, oslavovali, posílali si dárky a nezapomínali ani na chudé. Ve výročí dne, kdy dosáhli odpočinutí od nepřátel, tedy druhého dne po boji, slaví židé dodnes svátky púrím, svátky losů. Připomínají si, nebo spíše znovu prožívají, jak Hospodin změnil jejich losem určený úděl. Měli být zahubeni - a místo toho jim Bůh daroval radost a pokoj. Nechtějí nikdy zapomenout, že Hospodin zachraňuje ty, kdo mu důvěřují. I my si to dnes připomínáme, abychom na to nikdy nezapomněli. Abychom vždycky Pánu Bohu důvěřovali.

MODLITBA

Náš nebeský Otče, děkujeme ti, že tobě můžeme vždycky důvěřovat. Děkujeme ti, že zachraňuješ každého, kdo na tebe spoléhá. Prosíme tě o moudrost a odvahu, když si nevíme rady, když máme strach nebo když se nám zdá, že jsi daleko. Prosíme tě o sílu bojovat proti zlým myšlenkám a sobectví. Zachraň nás ty sám. Prosíme tě o sílu vždycky ti důvěřovat celým srdcem. Amen

podněty pro rozhovor:

- myslíte se, že někdo proti křesťanům potají spřádá nějaké hrozivé plány? Mohlo by se takové spiknutí vydařit? Už se to někdy povedlo?

- znáte někoho, kdo ve společnosti dosáhl vlivného postavení a dlouho tajil, jakého je vlastně původu? V jakém typu společnosti či společenství není zapotřebí, aby člověk tajil svůj původ? Co znamená - žít svůj život inkognito?

- můžeme některá nenadálá vysvobození, prezidentskou amnestii nebo některá dobrá rozhodnutí vlády chápat také jako rozhodnutí ovlivněná vědomím odpovědnosti za národ, za utlačovanou skupinu atp.?

- kdo má dnes za úkol, aby lidé byli informováni odpovědně a jednali podle toho?

- nebylo to od Ester příliš riskantní a zbytečné, že se odvážila dát všanc i svůj život? Neměla se ukonejšit známým rčením, že "nebude hasit, co ji nepálí" a že není zapotřebí do ničeho zasahovat, protože "boží mlýny melou pomalu, ale jistě" ?

- co připomínají svátky púrím? Co připomínají vánoce, velikonoce? Chtěli byste mít v “křesťanském” kalendáři také takové svátky?

Poznámky: největší potíže mi dělalo vyrovnat se s tím vyvražďováním. Přiznávám, že jsem něco i opsala z „Cesty Božího lidu“. Neodbytně mě u toho napadá otázka, jestli i křesťan může vzít do ruky zbraň, bránit život svůj a svých blízkých, jako to udělali například husité? – navrhuji přidat k podnětům pro rozhovor.

- píseň z tábora

Úzkost a radost Ester

Achašveroš pije, baští - jé, je, je

po půl roce volá Vašti - jé, je, je

Předveď se nám celá krásná,

/:ať je moje sláva jasná:/ - jé, je, je

Vašti však poslechnout nechce - jé, je, je

a král se jí zbaví lehce - jé, je, je

Před krále pak předstoupila

/:co v konkurzu oslnila:/ - jé, je, je

O Vašti už nestará se - jé, je, je

a diví se Ester kráse - jé, je, je

Netuší, že Izraelka

/:je tahleta krásná holka:/ - jé, je, je

Sotva se král s Ester žení - jé, je, je

ocitne se v ohrožení - jé, je, je

Mordokaj však zradu čuje

/:a zrádce vyřadí z boje:/ - jé, je, je

Haman, ten je z Amáleka - jé, je, je

král řek', ať se před ním kleká - jé, je, je

Jen Mordokaj, ten nekleká,

ať se Haman jak chce vzteká...

"Nepokleknu před člověka!" - né, né, né

Zákon smrti Židům vládne - jé, je, je

na Ester ta tíha padne - jé, je, je

Třetího dne vykročila

/:před krále se odvážila:/ - jé, je, je

Král se od ní pozvat nechal - jé, je, je

s ním proradný Haman spěchal - jé, je, je

Mordokaj mu radost kazí

/:tak ho na kůl zítra vrazí:/ - jé, je, je

Ráno se však Haman diví - jé, je, je

král si v noci přečet' knihy - jé, je, je

Teď mu opak přikazuje,

Mordokaje odměňuje,

všechen lid mu aplauduje - jé, je, je

Katastrofa nekoná se - jé, je, je

dík Ester a její kráse - jé, je, je

Haman a s ním jeho plány

/:budou navždy zpřetrhány:/ - jé, je, je

Den zkázy se v radost mění - jé, je, je

nastalo vysvobození - jé, je, je

Na paměť té velké slávy

/:Židé dodnes púrím slaví:/ - jé, je, je

Odkaz na pracovní list
36 Záchrana Židů
36 Záchrana Židů - st
Odkaz na píseň

Přijď již, přijď, Duchu stvořiteli, Duchu smíření

Moc předivná nás tiše obestírá

Bůh kdyby se k nám nehlásil (EZ188)

Bojujte, bojujte dál, pohleďte jen, v dálce svítá

Tvá svoboda, tvá svoboda nade mnou

Můj Pán všechny svolá ráno, až se rozední

Cílová skupina

Starší školní

Mladší školní

Katechetické cykly

Pozvání na cestu Starý zákon 2

Biblický odkaz (kat)

Ester 5,1–5

Ester 7,1–6

Ester 8,7–12

Ester 9,20–22